

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 11

PUDUNGWANA 2020

**SESOTHO PUO YA LAPENG P3
(EXEMPLAR)**

MATSHWAO: 100

NAKO: Dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 5.

DITAELO HO MOHLAHLUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse PEDI, e leng:

KAROLO YA A:	Moqoqo	(50)
KAROLO YA B:	Ditema tsa kgokahano tse 2	(2 x 25) (50)

2. Araba potso e le NNGWE KAROLONG ya A le dipotso TSE PEDI KAROLONG YA B.

3. Araba dipotso TSOHLE ka SESOTHO.

4. Qala potso e NNGWE le e NNGWE leqepheng le LETJHA.

5. Etsa moralo wa tema e nngwe le e nngwe (ka ho etsa mmapa wa monahano/daekeramo/tjhate e bontshang tatelano ya mehopolo kapa lenane la dintlha tseo o tlang ho ngola ka tsona). Ha o qetile, bala tema hape ho hlaola diphoso. Meralo e hlahiswe QALONG ya tema ka nngwe.

6. Meralo e totobatswe hantle hore ke meralo.

7. O eletswa ho sebedisa nako ka mokgwa ona:

- Metsotso e 80 ho araba KAROLO YA A.
- Metsotso e (35 x 2) ho KAROLO YA B.

8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela ka ha di nomorilwe dipotsong.

9. Sehlooho se se ke sa balellwa e le karolo ya palo ya mantswa.

10. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

Kgetha sehlooho kapa setshwantsho SE LE SENG ebe o ngola moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400–450 (dikahare feela). Ebang o kgetha setshwantsho ngola o itshetlehile ka mohopolo o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao mme o iqapele sehlooho sa hao. Se lebale ho etsa moralo le ho hlaola diphoso.

- 1.1 Selemo sa 2020, ke selemo se bileng boima bophelong ba ka. [50]
- 1.2 Ka nnete ho tsamaya ke ho bona. [50]
- 1.3 Lehae la motho ke moo thuto e qalang teng mothong e mong le e mong. Dumellana kapa o hanane le mohopolo ona. [50]
- 1.4 Bophelo boo ke lakatsang ho bo phela ha ke se ke phethetse dithuto tsa ka. [50]
- 1.5 Letsatsing leo thabo ya fetoha meokgo. [50]
- 1.6 Thekenoloji e molemo haholo ho rona, empa ka lehlakoreng le leng e boele e be tshitiso setjhabeng. [50]
- 1.7 Boha ditshwantsho tsena tse ka tlase. Kgetha SE LE SENG o nto ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho seo maikutlong a hao. Iqapele sehlooho sa hao. Se lebale ho etsa moralo le ho hlaola diphoso moqoqong wa hao.

1.7 1.7.1

[Setshwantsho sena se qotsitse ho *MOVE* 20 Hlakola 2020]

1.7.2

[Setshwantsho sena se qotsitswe ho *MOVE* 20 Hlakola 2020]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO**POTSO YA 2**

Kgetha ditema tse PEDI mme o ngole tema ya bolelele ba mantswe a 180–200 (dikahare feela) temeng ka NNGWE. Hopola ho etsa moralo, o boele o lekole ditema tsa hao botjha ho hlaola diphoso.

2.1 NALANE YA BOPHELO BA MOFU/ OBITJHUARI

Ntatemoholo wa hao ya neng a se a hodile haholo o hlokahetse, ba lelapa ba o kopile ho ba ngolla nalane ya bophelo ba hae. Ngola obitjhuari eo. [25]

2.2 LENGOLO LA SETLWAEDI/ SETSWALLE

Ngolla motswalle wa hao wa hlooho ya kgomo o mo bolelle mathata ao o kopaneng le ona dithutong tsa hao selemong sa 2020. [25]

2.3 PUO

Ngola puo eo o tlang ho e tshetlehela batjha ba motse wa heno ho ba kgothalletsa ho hlwekisa motse /tikoloho ya motse oo le phelang ho ona. [25]

2.4 RAPOROTO

Ngolla motsamaisi wa lebenkele le rekisang dijo tse phehilweng raporoto ka boleng ba dijo tse rekiswang lebenkeleng leo. [25]

2.5 LENGOLO LA SEMMUSO

Ngolla Mookamedi wa Lefapha la Sepolesa se laolang sephethephethe o kope thuso ka bakganni ba palamisang baeti ba fetang lenane la semmuso dikoloing tsa baeti, ha ba qeta ba kganna ka lebelo le hodimo. [25]

2.6 PUISANO

Ngola puisano e dipakeng tsa nkgono ya dulang a le mong lelapeng la hae, le nkgono ya dulang lehaeng la maqheku le maqhekwana. [25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B (25 x 2): 50
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 11

PUDUNGWANA 2020

**SESOTHO PUO YA LAPENG – P3
TATAISO YA HO TSHWAYA
(EXEMPLAR)**

MATSHWAO: 100

Tataiso ena ya ho tshwaya ena e na le maqephe a 10.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1****1.1 Selemo sa 2020, ke selemo se bileng boima bophelong ba ka.**

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o lokela ho qoqa a hlahisa tsohle tse etsahetseng ho yena selemong seo.
- **Dikahare:**
  - Mohlahlobuwa a ka qoqa ka diketsahalo tse etsahetseng ho yena.
  - A ka bontsha tse bakileng boima boo a kopaneng le bona.

[50]**1.2 Ka nnete ho tsamaya ke ho bona.**

- Moqoqong ona mohlahlobuwa a ka pheta kapa a lokodisa diketsahalo tse ileng tsa etsahala, tse entseng a qetelle a maketse.
- **Dikahare:**
  - Mohlahlobuwa a hlahise ketsahalo kapa diketsahalo tse etsahetseng moo a neng a ile teng le ka moo a ileng kapa di ileng tsa mo makatsa ka teng.

[50]**1.3 Lehae la motho ke moo thuto e qalang teng mothong e mong le e mong. Dumellana kapa o hanane le mohopolo ona.**

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o kgetha lehlakore. O a dumela hore ka nnete lehae la motho ke moo thuto e qalang teng, kapa a hanane le mohopolo ona.
- **Dikahare:**
  - **Ba dumellanang le sehlooho:**
    - Mohlahlobuwa a ka bontsha ka moo batswadi ba rutang ngwana wa bona tsela eo ho phelwang ka yona, pele a kena sekolo le ha a se a kena sekolo.
    - A fane ka dikatleho tsa motho ya holetseng lelapeng la thuto.
    - A ka bontsha ka moo motho ya holetseng lelapeng le se nang thuto a fanang ka mathata ka teng setjhabeng.
  - **Ba hananang le sehlooho:**
    - Mohlahlobuwa a ka bontsha hore motho a ka fumana thuto ho tswa bathong bao a sa amaneng le bona, empa a atlehe bophelong ba hae.
    - A hlokomedise hore ha se malapa kaofela a nang le thuto kapa a tsotellang.
    - A hlakise ka moo malapa a mang a se nang batho ba baholo, bana ba phela bophelo ba ho tsotellwa ke batho ba ka ntle. Ba iphumanela thuto hohle moo ba tsamayang teng.

[50]

1.4 Bophelo boo ke lakatsang ho bo phela ha ke se ke phethetse dithuto tsa ka.

- Mohlahlobuwa o qoqa ka bophelo boo a batlang ho bo phela le tsela eo a tlang ho etsa ka yona ho fihlella seo.
- **Dikahare:**
  - Mohlahlobuwa o lotomanya dintho tseo a tla di etsa le ho di latela hore bophelo ba hae bo be ka tsela eo a lakatsang hore bo be ka yona.
  - A ka fana ka mabaka a etsang hore a etse qeto ya ho phela bophelo boo.

[50]

1.5 Letsatsing leo thabo ya fetoha meokgo.

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o pheta ka ketsahalo kapa diketsahalo tse ileng tsa etsahala, tse entseng hore thabo eo ya hae e fetohle meokgo.
- **Dikahare:**
  - Mohlahlobuwa a hlahise ka moo a neng a thabile ka teng letsatsing leo le tsela eo thabo ya hae e ileng ya fela ka yona.

[50]

1.6 Thekenoloji e molemo haholo ho rona, empa e boele e be tshitiso setjhabeng.

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o lokela ho qoqa a hlahisa makgabane a thekenoloji. A boele a bontshe tshitiso e bakwang ke thekenoloji setjhabeng.
- **Dikahare:**
  - Mohlahlobuwa a hlahise tse ntle tse etswang ke thekenoloji. A boele a hlahise tsela eo e sitisang setjhaba ka yona, a fane ka mehlala ha e le teng.

[50]

1.7 1.7.1 Setshwantsho: Moqoqo wa mofuta ofe kapa ofe.

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o boha setshwantsho, mme a hlalose kapa a phete ka seo a se bonang ka tsela e kgodisang e bileng e hlakisa ditaba hantle.
- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao.

[50]

1.7.2 Setshwantsho: Moqoqo wa mofuta ofe kapa ofe.

- Moqoqong ona mohlahlobuwa o boha setshwantsho, mme a hlalose kapa a phete ka seo a se bonang ka tsela e kgodisang e bileng e hlakisa ditaba hantle.
- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo o qholotswang ke setshwantsho maikutlong a hao.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 50]

	Phihliello e babatsehlang	Phihliello e supang bokgoni	Phihliello e mahareng	Phihliello ya motheo feela	Phihliello e haellang
Makgetha a ho lekanyetsa DIKAHARE LE MORALO (Tshekatsheko ya sehloho) thophiso ya mehopholo le dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, malikemisetsa le maemo	28–30 - Nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehlang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - Mehopholo e bontsha bochheseke, e phephetsa monahano mme ke e sutisitseng; - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang/babatsehlang mme e momahane ka tshwanano ho kenyeletswe selelekela, mmele le qetelo	22–24 - Nehelano e ralehleng hantle haholo; - Mehopholo e tsamaelana le sehlooho ka botlalo, e a kgahlisa mme e na le bokpaki ba mehopholo e sutisitseng; - e hlophisitswe hantle haholo ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanano ho kenyeletswe selelekela, mmele le qetelo	16–18 - Nehelano ke e kgotsofatsang ditlhokehoh - Mehopholo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang - e hlophisitswe ka tsela e uluwisisehang mme e momahane ka tshwanano ho kenyeletswe selelekela, mmele le qetelo	10–12 - Nehelano e momahane mona le mane - Mehopholo ke e seng ya boiqapelo mme e sa hlakang - Ho na le bokpaki bo seng bokae ba thophiso le momahano ya mosebetsi	4–6 - Nehelano e tswile lekoteng ho hang - Mehopholo ke e sa tsepamang e dubakaneng - Ha e utlwahele mme dintlha di a phetakakwa - Ha e a hlophisitswa ka tshwanano le momahano ha e yo
MATSHWAO A 30	25–27 - Nehelano e tswileng matsoho le ha e haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehlang - Mehopholo ke e sutisitseng mme e bontsha bochheseke; - e hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni mme e momahane ka tshwanano ho kenyeletswe selelekela, mmele le qetelo	19–21 Nehelano e radilweng hantle - Mehopholo ke e loketseng mme e thahaselisang - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanano ho kenyeletswe selelekela, mmele le qetelo	13–15 - Nehelano e a kgotsofatsa le ha e sa hliaka mona le mane - Mehopholo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng; - ho na le thophiso le momahano e itseng ho kenyeletswe le selelekela, mmele le qetelo.	7–8 - Nehelano bohoho e tswile lekoteng - Mehopholo ha e momahane ka tshwanano mme e a lahlehisa - Nehelano ha e na bokpaki ba thophiso le momahano	0–3 - Boiteko ha bo yo ba ho arabela sehlooho - Mehopholo e tswile lekoteng ka ho phethahala, ha e a nepahala - nehelano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane
Makgetha a ho lekanyetsa PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, tlolontsweng ke tse lokelang sepheo/ tshusumetso le maemo, kgetho ya mantswa, tshbediso ya puo le tiwaalo, matshwao a ho bala le mopeleto	14–15 - Sehalo, rejisetara, setaele le, tlolontsweng di loketse sepheo ka tsela e babatsehlang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshbediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshupo ka tsela e tsolehlang - o sebedisitse sehalo se matla mme se susumetsang ka tsela e ikgethang - o batla o hloka dipphoso tsa puo le tsa mopeleto - o radilwe ka bokgoni bo tsolehlang	11–12 - Sehalo, rejisetara, setaele le tlolontsweng di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo; - tshbediso ya puo e matla mme ho sebedisitse sehalo se loketseng ka nako tsohle; - bohlo ba mosebetsi ha o na dipphoso tsa tshbediso ya puo le mopeleto - o radilwe hantle ka tshwanano	8–9 - Sehalo, rejisetara, setaele le tlolontsweng di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshbediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanano - puo ya bonono ke e loketseng mme e sebedisitse ka tshwanano - O radilwe ka tsela e mahareng feela	5–6 - Sehalo, rejisetara, setaele le tlolontsweng ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - puo e sebedisitse feela ka tsela ya motheo; - sehlo mmoho le moelelo o hlalishang ke tema ke tse sa lokelang; - ho sebedisitse tlolontsweng ya motheo feela	0–3 - Puo e sebedisitsweng ha se e utlwisisehang; - sehlo, rejisetara, setaele le tlolontsweng ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo; - tshbediso ya tlolontsweng e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisisehang
MATSHWAO A 15	13 - Tshbediso ya puo ke e nepahetseng mme e susumetsang sehalo sa tema - e batla e hloka dipphoso tsa puo le tsa mopeleto - e radilwe ka bokgoni bo tsolehlang	10 - Tshbediso ya puo ke e sefutho mme e loketseng maemo - sehlo ke se matla mme se loketseng - ho na le dipphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto - e radilwe hantle	7 - Tshbediso ya puo ke e kgotsofatsang le ha ho na le ho sa tsamaelana mona le mane - kakaretso sehlo ke se loketseng le ha puo ya bonono e le e haellang	4 - Puo ke ya motheo feela mme e sebedisitse ka tsela e haellang - popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswakotlontsweng e haella haholo feela	0–1
SEBOPEHO Makgetha a tema: Popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang	5 - Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehlang - katoloso ya dintlha ke e ikgethang - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang	4 - Dintlha ke tse loketseng mme tse hodisang sehlooho - momahano e bopillweng ke e supang bokgoni - dipolelo le diratswana di loketse nehelano mme di tafatapanngwa ka tshwanano	3 - Dintlha tse loketseng di hodisa sehlooho ka tsela e mahareng - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng - moqoqo o nse o hlalisha moelelo	2 - Tse ding tsa dintlha ke tse utlwaahalang - dipolelo le diratswana di na le dipphoso - Moqoqo o a utlwisiseha le ha o le dipphoso	0–9 - Dintlha tsa bohlokwana di a haella - dipolelo le diratswana tse hlalishitsweng ke tse fosahetseng - moqoqo ha o na moelelo o lebelletseng
MARSHWAO A 5	40–50	30–39	20–29	10–19	0–9
MATSHWAO					

KAROLO YA A: MOQOQO

MATSHWAO A SEBEDISWANG HO BONTSHA DIPHOSO HA HO TSHWAWUA MOQOQO
 SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:
 SEKALA SA HO TSHWAYA MOQOQO
 MATSHWAO: {50}

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo / dikgutsufatso
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	15	PST =
Sebopeho	5	Seb =
Matshwao ohle	50	

Ditaelo ho motshwayi:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho se le SENG feela karolong ya A.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kgatong ya pele feela.
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopeho ho fella kgatong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwayi ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehelliwe lentse kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka hodima lentsewe/polelo ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantse a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arohana;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantse a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- **Mn** bakeng sa mongolo (orthography) o fosahetseng;
- **Mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- **Mt** bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotswwe letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- **P** bakeng sa tshebediso ya puo ka tselo e fosahetseng/e sa amoheleng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentsewe kapa karoliwana ya lentsewe le/e siliweng pakeng tsa mantse a mang;
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha/ho arola diratswana

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO

POTSO YA 2

2.1 NALANE YA BOPHELO BA MOFU/OBITJHUARI

- Ke mofuta wa tema e ngolwang ka ditaba tsa motho ya seng a hlokahetse.
- Dintlha tse latelang di elwe hloko:
  - mofu ke mang, batswadi ba hae ke bomang, ke wa bokae;
  - o hlahile neng (letsatsi, kgwedi, selemo);
  - o hlahetse kae (lebitso la sebaka e seng sepetlele);
  - kgolo ya mofu, ho kenyelletswe le tsa dikolo;
  - tsa mosebetsi le dikatleho tsa hae;
  - tsa lenyalo;
  - sesosa sa lefu le bao a ba siyang;
  - seboko sa mofu.

[25]

2.2 LENGOLO LA SETSWALLE/SETLWAEDI

- Aterese e nngwe, ke ya mongodi, mme e ngolwa ho tloha hodimo bohareng ba leqephe ho ya letsohong le letona.
- E ngolwa ka mokgwa wa boloko, mme e qetella ka letsatsi/mohla, ho tlole mola pele ho letsatsi.
- Ho tlole mola e be ho ngolwa tumediso ka lehlakoreng le letshehadi.
- Tumediso e be ya setswalle ho nto tlole mola.
- Seratswana sa selemekela se ba sekgutshwane, mme se omela ditaba feela.
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae, mme ke mona moo mongodi a nontshang ditaba tsa hae teng.
- Qetelo ke e kgutshwane e phethelang ditaba. Ha ho hlokehe fane.
- **DIKAHARE:**
  - Ho phetela motswalle ka mathata a kopaneng le ona.
  - Rejistara e be ya motho a ileng a hlahelwa ke mathata e le ka nnete.

[25]

2.3 PUO

- Puo ke tema e reretsweng ho mamelwa mohla monene ke letshwele la batho.
- E ka nna ya ba le motlae kapa qotso e tla hokahana le puo.
- Mohlahlobuwa a hlophise le ho latellisa dintlha ka boqhetseke hore puo e phalle.

- **Dikahare:**
  - Sebui se itsebise, se lebohe le ho fumantshwa monyetla.
  - Ho utlwahale sepheo sa ho fana ka puo.
  - Kgothaletso ho batjha ho hlwekisa motse/tikoloho eo ba phelang ho yona.
  - Tshebedinommoho e kgothalletswe le yona.

[25]

2.4 RAPOROTO

- Raporoto e ngolwa ka mora diphuputso tse ileng tsa etswa, kapa ka mora ketsahalo e bonweng ka mahlo.
- E fupere dintlha tsa bohlokwa kaofela, mme sehalo ke sa semmuso.
- Sebopelo e be se loketseng tlaleho ena.

- **Dikahare:**
  - E be le sehlooho se hohelang
  - Ho hlhiswe ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang ka tsona; boleng ba dijo tse rekiswang lebenkeleng leo.
  - Mokgwa wa tshebetso
  - Diphumano
  - Diqeto
  - Ditlhahiso/ditshisinyo
  - Qetellong e be lebitso ka botlalo, motekeno le mohla

[25]

2.5 LENGOLO LA SEMMUSO

- Aterese ya mongodi e tloha bohareng e ya letsohong le letona, ho tlole mola ho ngolwe mohla;
- Aterese ya moamohedi e qale ka boemo ba ya ngollwang jk Mookamedi, mme yona e ka lehlakoreng le letshehadi;
- Tumedisano ke ya semmuso, e ngolwa e le, Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana;
- Sehlooho sa ditaba se ngolwe ka mongolo o moholo kapa se Sehellwe;
- Ditaba di tobe ntlha ya ho kgathatseha ka dikoloi tsa baeti tse palamisang lenane la baeti le fetang lenane la semmuso, le ho kganna ka lebelo le hodimo.
- Qetello ke ya semmuso, e nang le lebitso le fane di latelwe ke sikinetjhara.

[25]

2.6 PUISANO

- Puisano ke tema e ngolwang ho hlahisa puisano e teng pakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta.
- Lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le bile le latelwa ke letshwao la kgutlopedi (jk Malereko:)
- Puisano e itshetlehe hodima dintlha tsa mmapa wa monahano.

Dikahare:

- Mohlahlobuwa a bontshe mathata ao nkgono a ka kopanang le ona ha a dula lapeng a le mong.
- A boele a bontshe bohlokwa ba ho dula lehaeng la maqheku le maqhekwana.

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B (25 x 2): 50
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehlang 13–15	Phihlello e supang bokgoni 10–12	Phihlello e mahareng 7–9	Phihlello ya motheo feela 4–6	Phihlello e haellang 0–3
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO Tshekatsheko ya sehlooho le mehopollo Tlhophiso ya mehopollo Kelohloko ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba, le maemo	- Nehelano e babatsehlang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - Mehopollo e matla e butswitseng - Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositweng ka botebo, mme dintlha di tshehetsa sehlooho - Sebopeho ke se loketseng se nang le dipphoso tse mmalwa	- Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopollo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositweng ka botebo, mme dintlha di tshehetsa sehlooho - Sebopeho ke se loketseng se nang le dipphoso tse mmalwa	- Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema - Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala ho na le ho kgera ho itseng - Mehopollo le dikahare di na le momahano e amohelang - Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho - Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le dipphoso tse itseng	- Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema - Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa e a kgera - Mehopollo le dikahare ha se ka mehla di momahaneng - Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse itseng feela - Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo	- Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema - moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo - Mehopollo le dikahare ha di na momahano - Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho - Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng
MATSHWAO A 15	- Dintlha tsohle di tshehetsa sehlooho mme di hlalositse ka botebo - Sebopeho ke se nepahetseng	- Sehlo, rejistara, setaele, le tlontontse di loketse ka ho fetiswa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Ka kakaretso tshebediso ya puo e nepahetse e bile e bophehile hantle - Nehelano ha e na dipphoso	- Sehlo, rejistara, setaele le tlontontse di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle - Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diphoso tse ngata - Tshebediso e seng kae ya tlontontse - Moelelo o nyotobetse	- Sehlo, rejistara, setaele le tlontontse ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle - Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diphoso tse ngata - Tshebediso e seng kae ya tlontontse - Moelelo o nyotobetse	- Sehlo, rejistara, setaele le tlontontse ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Nehelano e tletse diphoso e dubakane - Tlontontse ha e dumellane le maemo - Moelelo o nyotobetse haholo
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehlo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tiwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantse, matshwao a ho bata le mopeleto	- Sehlo, rejistara, setaele, le tlontontse di loketse ka ho fetiswa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Tshebediso ya puo e nepahetse e bile e bophehile hantle - Nehelano ha e na dipphoso	- Sehlo, rejistara, setaele, le tlontontse di loketse ka ho fetiswa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bophehile hantle - Tshebediso ya tlontontse ke e lekaneng - Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo na dipphoso	- Sehlo, rejistara, setaele le tlontontse di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle - Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diphoso tse ngata - Tshebediso e seng kae ya tlontontse - Moelelo o nyotobetse	- Sehlo, rejistara, setaele le tlontontse ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle - Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diphoso tse ngata - Tshebediso e seng kae ya tlontontse - Moelelo o nyotobetse	- Sehlo, rejistara, setaele le tlontontse ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - Nehelano e tletse diphoso e dubakane - Tlontontse ha e dumellane le maemo - Moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWO A 10					
MATSHWAO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

**KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE
 SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:
 SEKALA SA HO TSHWAYADITEMA TSA KGOKAHANO
 MATSHWAO: [25]**

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo ke Sebopelohu Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	15 10 25	DMS = PST =
Matshwao ohle		

Ditaelo ho motshwayi:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka dihlooho tse PEDI karolong ena.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshbediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
  - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopelohu ho fella kगतong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwayi ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehellwe lentse kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka thoko ka tshbediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantse a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantse a arotsweng empa a ngolwa a kopane;
- **Mn** bakeng sa mongolo (Orthography) o fosahetseng;
- **Mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- **Mt** bakeng sa tshbediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotswwe letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- **P** bakeng sa tshbediso ya puo ka tsela e fosahetseng/e sa amoheleheng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentse kapa karolwana ya lentse le/e siliweng pakeng tsa mantse a mang.
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha.